

Vakıf Geleneği ve STK'lar

Değerler sistemi, bilgi kaynakları ve temel referanslar, İslam dünyasındaki 'vakıf anlayışı'nı batıdaki benzerlerinden farklı kılar. Bununla birlikte, medeniyetlerin gelişim sürecinde batı dünyasındaki vakıfların ve STK'ların teknik anlamda başarıları dikkatle incelenmelidir.

Ancak bu iki nokta dikkate alınarak vakıf geleneğinin ihyası adına gelecek için stratejik planlamalar yapılabilir.

VAKIF MEDENİYETİ

Mevlana Celaleddin Rumi şöyle der: Fakr u zaruret içinde boğulan gönüller, dumanla dolu bir eve benzer. Sen onların derdini dinlemek suretiyle o dumanlı eve bir pencere aç ki, onun dumanı çekilsin ve senin de kalbin rakikleşip ruhun incelsin!

İşte İslam vakıf medeniyetinin temelinde bu felsefe vardır. Vakıf, Yaratandan ötürü yaratılanlara merhamet, şefkat ve sevginin, müesseseleşmiş şeklidir.

Sadece insanlara değil tüm yaratılanlara sadece Allah rızası için hizmetin adıdır vakıf.

Vakıf medeniyetinin esasında, 'hayat'ı sadece dünya hayatı görmeyen, ahiret anlayışı ile birlikte değerlendiren bir 'iman' vardır. İslam vakıf anlayışını diğerlerinden ayıran ontolojik fark budur.

İslam'ın özü olan 'tevhid' burada da geçerlidir: Dünya ve ahiret hayatını tevhid eden, birleştiren bir değerler sisteminin eseridir İslam vakıf medeniyeti.

VAKIF İNSANLAR

'Vakıf medeniyeti'nin kurulması sadece bir müessese meselesi değildir. NGO terminolojisinde 'gönüllülük' diye adlandırdığımız bir anlayış vardır. İslam vakıf medeniyetinde ise gönüllülük şuuru 'vakıf insanlar'da zirveye çıkmıştır.

İslam tarihi hayatını insanlara hizmete adanmış vakıf insanlarla doludur.

Bugün de insanlık için belli bir taşınmazı, parayı veya serveti değil, kendini vakfedecek insanlar yetiştirilmelidir.

Bu anlayış, sadece ahiret inancı ile ve özellikle İslam'ın değerler sistemiyle çok güzel bağdaşmakta ve izah edilebilmektedir.

İSLÂM DÜNYASINDA BU GELENEĞİ YAŞATMA ZARURETİ

Günümüz dünyasının popüler değerleri, seküler hayat tarzı felsefesi ve pozitivist hayata yansımaları aslında büyük bir değerler erozyonuna sebep olmuştur.

Bu yıpranmışlıktan İslam dünyası da nasibini almıştır. Bugün ekonomik ve sosyal açıdan İslam ülkelerinin yaşamış olduğu travmaların temelinde de bu tahribat ve 'özden kopuş' vardır.

Vakıf medeniyetinin en ihtişamlı çağının yaşandığı Osmanlı dönemindeki vakıf geleneği maalesef bugün Türkiye'de bile geçmişle kıyaslandığında çok gerilerdedir.

İslam dünyasının maddi manevi kalkınması ve dünya barışı için bu anlayışın diriltilmesi zaruridir. Bunun için de temel ve zorunlu yapılması gereken öncelikli vazife ve iş pozitivizmin tahribatını tamir edecek bir 'değerler eğitimi' seferberliğidir.

ÇAĞDAŞ SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI İLE VAKIF GELENEĞİ NEREDE BULUŞUYOR?

İslam vakıf geleneği, tüm ihtişamı ile mazide durmaktadır. Pratikleri mazide olan bu geleneğin teorisi ve prensipleri taptaze olarak elimizdedir.

Bu cevherin kıymetini bilmeliyiz. Batılı sivil toplum anlayışının ve vakıf yönetim biçimlerinin aslında İslam'ın ölçüleriyle hiç çelişmeyen hatta kaynakları Doğu olduğu için birebir örtüşen pek çok prensibi bugün dikkatle tahlil edilmelidir.

Doğu'dan Batı'ya akan 'medeniyet nehri' küreselleşmenin de tesiriyle artık bir denize dönüştürülebilir.

Şeffaf, hesap verebilir, doğruluğu kendisine rehber edinen bir sivil toplum anlayışı, en modern tekniklerle yönetilen ve hizmet sunan bir sivil toplum hareketi, İslam vakıf geleneği ruhuyla buluşturulabilir.

İslam vakıf geleneği zaten bir kurumdan öte ruhtur, anlamdır, değerler bütünüdür. O değerlerden soyutladığınızda ne kadar üst düzey teknikler de kullansanız, ne kadar kurumsal anlamda prensipleri uygulasanız kurumunuz ruhsuz bir bedene dönüşür.

Bunun için, İslam vakıf geleneğine ruh veren 'değerler sistemi' çağdaş sivil toplum teknikleriyle buluşturulursa ancak başarı gelecektir.

Sonuç olarak, İslam ülkelerinde ve geniş anlamıyla İslam dünyasında vakıf geleneğinin ihyası 'değerler sistemi'ne yönelik hizmetlerin yoğunlaşması ve modern sivil toplum teknikleri ile bağdaştırılmasına, birlikte uygulanmasına bağlıdır.

Muhsin Meriç